

СТИЛІСТИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЖАРГОНІЗМІВ У МОВІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Кандидат педагогічних наук, *Левченко Т. М.*

Україна, м. Переяслав-Хмельницький,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет

імені Григорія Сковороди»

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6791

ARTICLE INFO

Received: 11 September 2019

Accepted: 24 November 2019

Published: 30 November 2019

KEYWORDS

slang,
periodical's language,
functional and stylistic displays,
thematic groups.

ABSTRACT

Article analyses the thematic, lexical and grammatical and functional-stylistic appearance of slang in the language of mass media on the structural and semantic level; ways of entry of slang of certain thematic groups into the system of modern Ukrainian language are traced; expressive-emotional potential of stylistic reduced vocabulary in modern publicist discourse is analyzed; the semantic modifications and functional specificity of slang were clarified. The attempt to analyze the peculiarities of appearance, development and functioning of slang in modern periodicals was made. It was noticed, that mass media language and spoken language today are the only sources for scientific generalization of slang. During the studying of slang, the question about what categories and language means were activated, motioned, mobilized for playing functions of language as the most important mean of persons' communication was researched.

Citation: Левченко Т. М. (2019) Stylistychna Dyferentsiatsiia Zharhonizmiv u Movi Zasobiv Masovoi Komunikatsii. *World Science*. 11(51), Vol.4. doi: 10.31435/rsglobal_ws/30112019/6791

Copyright: © 2019 **Левченко Т. М.** This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Однією з визначальних ознак мови сучасних засобів масової комунікації є залучення до активного вжитку субстандартної лексики, практично нерегульоване входження у загальноновживану практику жаргонізмів. Ненормативна лексика стає нормою не тільки в усно-розмовному мовленні, але й поширюється на мову преси. Тексти друкованих засобів масової комунікації, а також дані тлумачних словників жаргонізованої лексики підтверджують частотність вживання жаргонних одиниць у публіцистичному дискурсі.

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави простежити динаміку використання жаргонної лексики у публіцистичних текстах.

Жаргонні слова стають смисловими сигналами змісту газетних текстів, уживаючись як ключові або в позиції заголовку. Можна констатувати, що жаргонна лексика повністю адаптувалася в мовленнєвому просторі субстрату. Жаргонізоване слово для сучасного носія втратило знаковість, воно стає широконовживаним, що яскраво відображено в публіцистичних текстах. Комунікативна й соціальна загальнозначущість змісту періодичних видань досягається здебільшого за рахунок певного принципу відбору й уживання мовних засобів. Цей принцип орієнтовано на логіко-поняттєвий бік мови, що продукує використання мовних одиниць, яким притаманні точність, нейтральність, об'єктивність вираження змісту, а також експресивність та образність. Саме тому досить часто номінативна функція жаргонізму тісно пов'язана з образністю й використовується для надання описуванім фактам і подіям певної оцінки та експресії. Уведені в публіцистичний дискурс жаргонізми виступають одночасно і номінативною одиницею, й експресею, і соціальним та стилістичним маркером.

Окремі аспекти функціонування жаргонної лексики в публіцистичному стилі стали об'єктом вивчення багатьох українських лінгвістів. Вивченню молодіжного сленгу присвятили

свої дослідження О. М. Береговська [1], Є. В. Митрофанов, Т. Г. Нікітіна [2]. Кримінальні жаргонізми розглядають В. М. Мокієнко [3], Н. В. Третьак [7]. Жаргонно-сленговій комунікації усного мовлення приділяють увагу Л. О. Ставицька [5; 6], Т. І. Ніколашина [4] та ін.

Нашим завданням було з'ясувати семантичні видозміни та функціональну специфіку жаргонного лексикону, виявити жаргонні лексико-тематичні групи в мові друкованих засобів масової комунікації.

Результати досліджень. У словниковому запасі української мови постійно з'являються нові слова, основне призначення яких не називати нові реалії життя, а виражати експресію або оцінку. Деякі з них входять до існуючих синонімічних рядів, деталізуючи ті чи інші поняття або підкреслюючи їх ознаки. Постійно поповнюється тематична група жаргонізмів, що позначають алкоголь і пов'язані з ним поняття. У засобах масової комунікації з'являються нові емоційно-експресивні, оцінні назви осіб, які називають алкогольні напої і пов'язані з ними поняття: *алкаш*, *алконавт*: «*Їх розкрадали. Чи то алкаші для того, щоб випити по-культурному, чи то хазяїновиті громадяни*» («День», 02.11.18); «*Напередодні ввечері гуртом на захист «годовника» – власника однієї незаконної геометричної конструкції на Повітрофлотському, 55 стала ціла банда тамтешніх алконавтів*» («Главком», 07.02.19); «*На Сумищині «алконавт» за кермом позбувся великої суми коштів*» («Sumy.ua», 08.09.18). Зазначені лексеми є дублетами слова *алкоголік* і вживаються для створення ефекту іронії і зневаги.

Тема «алкоголь» представлена у мові преси і назвою похмілля – «*бодун*» – «погане самопочуття після п'ятики; алкогольно-абстинентний синдром, похмілля» [6, с. 61], може означати сильне алкогольне сп'яніння, а також стан, коли велика рогата худоба безглуздо мукає і мотає головами, що пов'язано з походженням просторіччя *бодун* (велика рогата худоба). Вислів з *бодуна* означає «в стані алкогольного похмілля», наприклад: «*Дійсно, події суботи-неділі на Донбасі і у Харкові могли спричинити затуманення, втрату орієнтирів, неадекватність реакції і сприйняття. Коротше кажучи, класичне похмілля. У народі просто – бодун*» («ЯКорреспондент», 14.04.14); «*З якого бодуна чіпати Філарета, коли він років десять тому назад сказав що і він і всі вищі священники були агентами КДБ, питання в тому хто не заявив що він є агентом КДБ чи ФСБ*» («Gordon.ua.com», 01.07.19). В аналізованих контекстах відбувається розширення значення жаргонізму, втрачається сема «алкоголь», лексема набуває значення незрозуміла причина якихось дій.

У газетних текстах зустрічаємо і жаргонізми *бухарик* і *бухнути*: «*Нещодавно ще тут кози випасались і бухарики збирались*» («Бровари» 24.09.17); «*Експертиза виявила в нього у крові 2,8 проміле алкоголю – це скільки горілки треба було бухнути!.. – підкреслив народний депутат*» («Україна молода», 06.07.18). Усі слова цієї тематичної групи вживаються з негативним оцінним значенням.

У мові сучасної преси досить часто зустрічаємо слова із жаргону наркоманів, що перейшли в загальний жаргон, наприклад, *кайф*, *передоз*, *підсісти*, *на голці*, *вгашений*, *наркота*, *ширка* та ін.

Жаргонізм «*розслабитися*» – «відчутти блаженство після прийняття наркотику» [6, с. 291], знайшов своє широке розповсюдження у розмовному мовленні та мові засобів масової комунікації: «*Він сказав, що в уряді можуть трішки розслабитися і наголосив, він не претендує на таку посаду*» («Правда», 28.05.19); «*Депутати розслабилися, вони морально, ментально або ж фізично знаходяться на виборах*» («Детектор медіа», 14.10.15); «*Можна просто розслабитися, якщо гроші та майно дозволяють жити як рантьє*» («Главком», 07.06.19). Жаргонізм став зрозумілим для всіх верств населення, не викликаючи при цьому складності у тлумаченні і розумінні семантичного наповнення, маючи при цьому домінуючу експресивну функцію.

Скажімо, лексема *наркота* – збірна назва усіх наркотичних речовин [6, с. 233], втратила вузький соціально-професійний характер і стала зрозумілою для всіх носіїв мови: «*Я їм сказав: цінуюте Білорусь, не треба проти нас санкції вводити. І наркота, і бандитизм, і ядерні елементи... – все через нас іде*» – сказав Лукашенко» («iPress», 04.11.18).

Так, слово *кайф* в жаргоні наркоманів мало значення «стан, досягнутий в результаті прийому наркотиків, наркотичної речовини» [3, с. 237]. Л. О. Ставицька подає таке значення жаргонізму «*кайф*»: «задоволення, насолода, будь-які приємні емоції від чогось» [6, с. 163]. Тобто, для загального жаргону характерне багатозначне вживання лексеми, втрачається сема «наркотики». Наведемо приклади функціонування жаргонізму в сучасних засобах комунікації: «*Жити легко, якщо робиш щось в кайф. Найвищий кайф для мене – навіть не в момент*

досягнення результату, а у процесі» («Газета 24», 26.12.17); «Ті, хто підписують ці ініціативи, самі точно під кайфом!» – наголосив Ляшко» («Україна молода», 20.04.18); «Просто кайфував від того, як олійні фарби змішуються» («Газета 24», 26.12.17). Жаргонна лексема *кайф* у мові преси виражає будь-які позитивні оцінки та емоції.

Подекуди можна зустріти жаргонне слово *вгашений*, що означає бути у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, наприклад: «Мені здається, що там половина ходить під коксом, або вгашені, або ще що-небудь, – заявив він» («112.ua», 27.11.16); «Вгашений водій під час втечі збив полісмена і скоїв ще один наїзд» («Корупція», 31.07.16).

Жаргонізм *передоз* має значення «перевищення норми вживання наркотиків» [3, с. 428], напр.: «Батько влаштував собі передоз, щоб переконати наркозалежного сина кинути» («Українська правда», 20.06.17). Аналізуючи усне розмовне мовлення та засоби масової комунікації, фіксуємо, що жаргонізм *передоз* розширив своє значення, наприклад: «Дехто з глядачів церемонії нагородження переможців навіть констатував: «передоз» розслідувань *detected*» («День», 26.05.17); «...споживання «ворожих» повідомлень може призводити до того ж, що і «передоз» новинами про трагедії, насильство, катастрофи тощо» («День», 22.06.18); «Зараз всі ці запитання я можу списати на банальну недовіру людини, яка живе в епоху інформаційного передозу» («День», 30.05.19). Таким чином, результатом семантичної трансформації є нове значення жаргонного слова – перевищення міри вживання будь-чого. Розширюючи сферу свого застосування жаргонізм *передоз* частково втрачає сему «наркотики».

Теж саме функціонально-семантичне явище спостерігаємо, аналізуючи жаргонізм *підсісти* – «почати вживати наркотики» [6, с.259]. У сучасній пресі засвідчуємо: «Я б хіба уточнив – лізуть у прірву, що, як на мене, очевидно кожному, хто ще не підсів на голку ТБ та інтернету» («Україна молода», 10.04.19); «Соромно зізнатися, що підсів на «дамські детективчики». Іронічний світогляд Донцової поширюється й на власну персону» («День», 11.12.14). В аналізованій лексемі спостерігаємо розширення семантики і функціонування жаргонізму в значенні почати серйозно займатися якоюсь справою.

Жаргонізм *ломка* – «абстинентний синдром, наркотичне голодування»; «погане самопочуття, фізичний стан людини» [3, с. 321]. У мові сучасної преси використовується із метою акцентування уваги читачів на негативних процесах, що відбуваються у сучасній політиці, економіці, суспільстві, наприклад: «Ломка Донбаса. Гірке життя без Януковича» (заголовок) («Главком», 12.05.15); «Важка «ломка»: як вже наступного року зміниться українська пенсійна система» («Україна молода», 30.11.16); «Це – кардинальна ломка бюджетної системи, передусім, на ділянці місцевих бюджетів» («День», 08.08.15). Спостерігаємо розширення семантики і функціонування жаргонізму у значенні погане самопочуття, зміни становища, негативна реакція на відсутність того, до чого звикли, а також втрату семи «наркотики».

Лексемка *ширка* в жаргоні наркоманів – «наркотики для внутрішнього введення», «саморобний наркотик» [6, с. 375]. Останнім часом цей жаргонізм використовують у публікаціях на політичну тематику із негативним значенням – об'єднання держав чи партій для досягнення певної мети: «Може бути організована «ширка» – коаліція Києва і Кремля. Інших варіантів бути не може» («iPress», 26.03.15); «Як і чому була зруйнована ширка між БЮТ і ПР» («Історична правда», 22.05.15). Варто зазначити, що словосполучення «широка коаліція» у розмовному мовленні та мові преси функціонує як «ширка»: «...народний депутат від «Народного фронту» Вадим Кривенко пояснив, що відбувалося в Раді сьогодні і чому не можна говорити про нову «ширку» – широкую коаліцію» («5ua», 05.07.18).

Трансформуючись із жаргону як замкненої мовленнєвої сфери у розмовне мовлення та мову засобів масової комунікації жаргонізми наркотичної тематики розширюють своє значення, наприклад, жаргонне словосполучення *сидіти на голці*, метафоризуючись, означає не тільки важку форму наркозалежності, але і важку форму будь-якої залежності (економічної, нафтової/газової, кредитної): «Власне, цього не хоче й керівництво Української держави, бо ж сидіти на російській газовій «голці», не маючи змоги з неї злізти, — це майже катастрофа» («День», 21.03.19); «На Російській нафтовій голці під час воєнного стану» («Голос України» (заголовок) 21.12.18); «Зараз, якщо знищать наші хімічні підприємства, ми сядемо на продовольчу голку» («Українські новини», 18.04.17); «Уряд повинен вести політику протекціонізму, а не сидіти на кредитній голці» («Газета 24», 07.02.18).

Отже, основний семантичний процес, що характеризує слова із тематичної групи «наркотики», – це розширення значення слова, що спричинене втратою семи «наркотики».

На початку ХХІ ст. активізувалася лексика, що стосується наркосфери (*драгдилер* (той, хто організовує продаж наркотиків), *наркобарон*, *пушер* (наркорозповсюджувач)): «Драгдилери, вчіться у нардепів, як правильно працювати на угодах без палева, – написали в Facebook в коментарі до відео» («Novyny.onlain.ua», 12.06.18); «Працював раніше на двох роботах – за фахом і драгдилером» («День», 16.01.15); «Сотні людей стали свідками того, як був зруйнований величезний будинок, який тут називали «Монако», що належав зловісному наркобарону Пабло Ескобару Гавірії» («Дзеркало тижня», 23.03.19); «Метою діяльності НАЗК є перевірка чесності декларантів, які все життя просиджували штани на державній посаді та отримували не велику зарплату, але жили як наркобарони» («Газета 24», 14.02.19); «За даними Інтерполу, в Україні наркотики продають близько 65 тисяч «пушерів». Більшість із них — наркомани, які працюють за дозу» («Високий Замок», 12.10.15). У мові сучасної преси ці жаргонізми мають ефект новизни і не мають таких негативних конотацій порівняно з давно існуючими наркожаргонізмами.

Висновки. Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що жаргонізована лексика в текстах засобів масової комунікації виступає, з одного боку, як текстоутворювальний елемент, з іншого – як засіб впливу на адресата. Одним із потенційних джерел поповнення стилістично зниженої лексики в мові преси є елементи, молодіжного, кримінального жаргонів та жаргонізованої розмовної мови. Насиченість публіцистичного дискурсу жаргонізмами свідчить про тенденцію перетворення жаргонної лексики в наративну норму сучасної української мови.

Проблему функціонування жаргону на шпальтах українських газет не оминають увагою. Вхідження жаргонізмів у мову періодики зумовлене насамперед потребою характеризувати середовище певних соціальних груп, а також вживати їх як засіб емоційного висловлення. Активне використання одиниць жаргонізованої розмовної мови, кримінального та молодіжного жаргонів у мові українських засобів масової інформації засвідчує, що вони виходять за межі свого традиційного усно-розмовного вживання в соціальних діалектах і слугують засобами експресивізації газетних текстів.

Використання субстандартної лексики в мові публіцистики початку ХХІ ст. є одним із важливих компонентів динамічних змін у мові. Ця лексика виконує оцінну та експресивну функції, сприяє реалізації принципу діалогічного мовлення, тобто контактовстановлення з читачем, оскільки їх вживання є засобом стилізації неофіційного, невимушеного спілкування. Стилійно знижена лексика привертає увагу споживача інформації, хоч автори в такий спосіб іноді й порушують загальноновизнані етично-моральні норми та лексико-стилістичні норми сучасної української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование. *Вопросы языкознания*. 1996. № 3. С. 32–41.
2. Митрофанов Е. В., Никитина Т. Г. Молодежный сленг: Опыт словаря. М., 1994. 248 с.
3. Мокиенко В. М., Никитина Т. Г. Большой словарь русского жаргона. СПб.: Норинт, 2000. 720 с.
4. Ніколашина Т. Зооморфізми в жаргонно-сленговій комунікації [http // revistas.ucm.es /fll /15781763articulos /ESLC 0808110125A.PDF](http://revistas.ucm.es/fll/15781763articulos/ESLC0808110125A.PDF).
5. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект. *Українська мова*. 2001. №1. С. 55–68.
6. Ставицька Л. Український жаргон. Словник: Містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень. К.: Критика, 2005. 496 с.
7. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова. К., 2008. –20 с.